

ВІРУС ЗІКА – НОВА СУЧАСНА БІОЛОГІЧНА ЗАГРОЗА

Опара Н.М.

*к.с.-г.н., доцент кафедри безпека життєдіяльності
Полтавська державна аграрна академія
м. Полтава*

1 лютого 2016 року Всесвітня організація охорони здоров'я визнала спалах лихоманки Зіка у країнах Південної, Центральної та Північної Америки світовою загрозою. В Західній півкулі вірус проник більш як у 20 країн із 55. Випадки інфікування зареєстровані в низці держав Східної півкулі.

Вперше з вірусом Зіка дослідники стикнулися у 1947 році: у мааки-резус, яку вчені тримали у клітці у лісі Зіка в Уганді задля вивчення жовтої лихоманки, виявили невідому хворобу. Перша робота, присвячена описанню та ідентифікації вірусу була опублікована тими ж дослідниками у 1952 році. Через два роки перший випадок захворювання вірусом Зіка у людини був зафіксований у Нігерії. Вже тоді вчені зрозуміли, що переносниками захворювання є комари роду *Aedes*: вони розповсюджені по всій Землі в тропічних та субтропічних зонах. Активне вивчення вірусу продовжувалося до 1958 року, переважно в польових умовах у Африці.

З 1951 по 1981 роки вірус Зіка виявили в Уганді, Танзанії, Єгипті, Центрально-африканській Республіці, С'єрра-Леоне, Габоні, Кот-д'Івуаре та Сенагалі. Дещо пізніше випадки захворювання вірусом Зіка зафіксували у Індії, Малайзії, Філіппінах, Таїланді, В'єтнамі, Індонезії. Остання велика робота, присвячена методиці діагностування вірусу, була опублікована у 1988 році.

Пройшло багато років, перш ніж захворювання проявило себе знов: у 2007 році спалах вірусу зафіксували у Мікронезії та Полінезії. Протягом останніх років хворих вірусом Зіка спостерігали на островах Пасхи, Кука і в Новій Каледонії. В Південну Америку вірус Зіка потрапив із Африки або Азії у 2015 році. У Бразилії пік захворюваності прийшовся на осінь 2015 року. З того часу він встиг розповсюдитися по всій Південній Америці (поза зоною ризику залишилася лише одна країна – Чілі). Перші випадки зафіксували у США, Іспанії, Данії, Чехії (з 25

лютого 2016) Швейцарії, Італії, Португалії, Фінляндії, Германії, Швеції, Франції, Колумбії, Нідерландах, Іспанії, Великій Британії.

Першочергово вчені прийняли вірус Зіка за лихоманку Денге, вірус Чікунгунья і лихоманку Рос-Рівер. ВООЗ попереджує, що в цьому році в країнах Південної, Центральної та Північної Америки вірусом Зіка можуть бути інфіковані від 3 до 4 мільйонів людей. Якщо раніше вважалося, що переносниками вірусу можуть бути комари виду *Aedes aegypti*, то зараз вчені не виключають, що вірус внаслідок мутації може розноситися і звичайними комарами. Комари-переносники проникають у Європу на трансатлантичних контейнерних судах. Крім цього, їх самки часто відкладають яйця у борознах шин автомобілів. Вже відомо про перші випадки передачі вірусу від людини до людини (статевий шлях) та при переливанні крові.

Теперішній спалах захворювання вчені називають найбільшим в історії. У дорослих людей вірус Зіка викликає симптоми, схожі на грип, або звичайну застуду: підвищення температури, головні, м'язові та суглобові болі, кон'юнктивіт, наростання інтоксикації, іноді з'являється висипка на шкірі; нудота, блювота, розлади і болі у шлунку. В ранніх випадках інфекція може проявитися через тиждень після укусу комара, а в більш віддалених – і через місяць. в більшості випадків він не дає ускладнень. Але в деяких випадках вірус Зіка може викликати серйозний неврологічний розлад – синдром *Гійєна-Барре*. Для нього є характерним множинні ураження периферичних нервів, слабкість м'язів, у важких випадках – параліч. Це демілінізуюче захворювання периферичної нервової системи, яке гостро розвивається, що може проявлятися у вигляді парестезії кінцівок, в'ялих паралічів. За попередніми розрахунками експертів вірогідність розвитку синдрому *Гійєна-Барре* у захворілих вірусом Зіка становить близько 1:4000. Ніяких особливих ознак, за якими можливо було б визначити, що це саме зараження вірусом Зіка – не має.

Небезпечний вірус для вагітних жінок: у плоду може виникнути мікроцефалія – патологічне зменшення розмірів черепа та головного мозку. Це важка та невиліковна вроджена патологія, що прирікає дитину на розумову

відсталість і інші психоневрологічні порушення, що іноді призводять до смерті. В Бразилії вже більше чотирьох тисяч дітей народилися з мікроцефалією. Влада багатьох країн рекомендувала вагітним жінкам не їхати на літню Олімпіаду, яка пройде у Ріо-де-Жанейро з 5 по 21 серпня 2016 року, це ж попередження стосується і Параолімпійських ігор, запланованих на вересень.

Уряди країн Латинської Америки закликали жінок відкласти планування вагітності. Іноземним туристкам, що очікують дитину або мають намір в найближчій час завагітніти лікарі не рекомендують відвідувати Південну Америку.

Від Вірусу Зіка не має ефективних специфічних препаратів. Більшість дослідників попереджають, що до створення загальнодоступної вакцини пройде не менше десяти років. Однак про створення вакцини проти небезпечного вірусу вже оголосила індійська фармацевтична компанія *Bharat Biotech International Limited*. За словами її керівництва заявка на патент була подана ще дев'ять місяців тому. Представники американської фармацевтичної компанії *Inovio Pharmaceuticals* проголосили, що розроблена ними вакцина проти вірусу Зіка може бути готова до кінця цього року. Вакцину вже випробували на невеликих тваринах, зараз її планують протестувати на мавпах, а у другому півріччі почати випробування на людях.

Дві великі фармацевтичні компанії (*Glaxosmithkline* і *Sanofi SA*) тільки розглядають можливість створення вакцини.

Людям, які збираються відвідати небезпечні регіони, слід серйозно подумати, варто чи ні туди їхати. Олімпійський комітет США рекомендував своїм спортсменам не їхати в Бразилію, якщо вони «не відчують себе в безпеці» внаслідок спалаху епідемії. Якщо поїздку неможливо відмінити, треба передбачити, як надійно захиститися від укусів комарів. Також Всесвітня організація охорони здоров'я рекомендує потенційним донорам, що відвідували небезпечні регіони, утриматися від здачі крові.

Повністю виключити зараження вірусом Зіка в Україні неможливо, адже світ став відкритим, люди почали більше подорожувати. До того ж треба

врахувати і можливість потрапляння до нас комара-переносника інфекції, який випадково залетів у літак і «добрався» до України. Але вірогідність такої події значно низька.

На даний час єдиний спосіб протистояти зараженню – боротися з комахами, що разносять вірус.